

Miten määräaikaiset
vuokrasopimukset
vaikuttaisivat
yhdyskuntarakenteeseen?

Matti Kortteinen
Kaupunkisosiologian professori
Helsingin yliopisto

Johdanto

- Tarkastelen otsikon kysymystä siitä näkökulmasta, mitä tiedämme yhdyskuntarakenteen kehitystavasta, tilanteesta ja sen sosiaalisista merkityksistä.
- Ajatuksena on täältä perustalta arvioida tehdyn esityksen merkitystä.

Yhdyskuntarakenteen kehityksestä

- Yhdyskuntarakenteen kehittymistä Hgin seudulla on ohjannut pitkään pyrkimys sosiaaliseen sekoittamiseen; eri hallintasuhteita uusille alueille määräsuhteissa, erilaisten asukkaiden tasapainoinen sijoittaminen eri vuokratiloihin,
- Tarkoituksena on ollut estää huono-osaisuuden alueellista kasautumista erilaisine seurauksineen.

- Syistä, joihin tässä ei voi mennä, politiikan vaikuttavuus ja tuloksellisuus on ajan mittaan heikentynyt suorastaan dramaattisella tavalla.

- Alueelliset erot kasvavat seudulla kolme kertaa nopeammin kuin väestön sisällä keskimäärin, kasautuneesti huono-osaisten naapurustojen esiintyvyys 1990-2010 välisenä aikana on yli kolminkertaistunut (Yhteiskuntapolitiikka –lehti, seuraava numero), ja kaikesta ehkäisevästä politiikasta huolimatta Hgin seudun kehitys noudattaa (jälkijättöisesti mutta ripeästi) kansainvälisesti tuttua mallia.

- Yksin Helsingin seudun (maan suurimman kasvukeskuksen) tarkastelu antaa kansallisesta tilanteesta harhaanjohtavan kuvan.
- Riihimäen Peltosaarta koskevan erillisen tapaustutkimuksen (Vaattovaara & Kortteinen 2012) nojalla tiedämme, että metropoliseudun reunoilla tilanne on olennaisesti heikompi.

- Peltosaaressa työttömyysaste nousi niukkaan kolmannekseen 1990 –luvun alussa, mutta ei ole tämän jälkeen lainkaan laskenut. Pysyvämmiin työstä syrjäytyneitä oli tarkasteluhetkenä suurin piirtein sama osuus. Ongelma keskittyy Peltosaaren vuokratokalokantaan.
- Tulkinta: metropoliseudun reuna-alueet eivät päässeet 1994 käynnistyneeseen nousuun mukaan vaan stagnoituivat tasolle, jolle laman oloissa putosivat.

- Valmistumassa olevan väitöskirjatutkimuksen mukaan (Stjernberg 2015, tulossa) Peltosaari on edustava esimerkki siitä, millaista kehitys on ollut tässä osassa asuntokantaa pienemmissä kaupungeissa, jotka eivät ole päässeet nosteeseen mukaan. Sosioekonominen lasku on ollut osin hyvin dramaattista.

Uusi keskustelu kaupunkipolitiikasta

- Uudentyyppisiä aloitteita: VMn ns. Tarmo – työryhmä (ajatus siitä, että asumistuki keskitetään tuettuun vuokra-asumiseen, mikä johtaisi siihen, että asukasrakenne muuttuisi vastaavasti); VMn aloite, jonka mukaan tuetun vuokra-asumisen osalta käytetään tulorajoja, jotka erikseen määräaikoin tarkistetaan (samansuuntainen vaikutus).
- Pohjana ovat oletukset ristiriidassa sekoittamispolitiikan pitkän perinteen kanssa (kysymys alueen t. naapuruston vaikutuksesta).

- Onko huono-osaisuuden alueellisella kasautumisella väliä? Haittaako se huono-osaisten hyvinvointia?
- Kauppinen, Timo M. & Matti Kortteinen & Mari Vaattovaara: Pääkaupunkiseudun lamatyöttömien myöhemmät ansiotulot - iskikö lama kovemmin korkean työttömyyden alueilla? (Yhteiskuntapolitiikka 4/09)
- Sama tulossa ulos englanniksi alan johtavassa eurooppalaisessa tiedelehdessä (Urban Studies 2010/2011).

- Analyysi perustuu siihen, että Tilastokeskuksen aluetietokanta on yhdistetty laajaan, väestötilastoista poimittuun seuranta-aineistoon (N = 118 482). Asuinalueiden lama-aikaisilla oloilla on selitetty monitasomallintamisen avulla alueilla asuvien yksilöiden myöhempää (tuloilla mitattua) työmarkkinamenestystä.
- Tämän kovempaa ja luotettavampaa empiiristä perustaa sosiaalitutkimuksessa tuskin voi rakentaa.

Taulukko 1.

Asuinalueen työttömyysasteen yhteys
lamatyöttömien vuosien 1996-2000 ansiotuloihin ja
vakioivien muuttujien lisäysten vaikutukset
yhteyteen.

Työttömien väestöosuus 1995, %	Vakioimaton yhteys		Sukupuoli, ikä ja asuinkunta vakioitu		Kaikki tausta- tekijät vakioitu	
	Tulojen suhde- luku	95 prosentin luottamusväli	Tulojen suhde- luku	95 prosentin luottamusväli	Tulojen suhde- luku	95 prosentin luottamusväli
3,4 - 9,0	1,00		1,00		1,00	
9,1 - 10,3	0,92	(0,72 - 1,18)	0,80	(0,65 - 0,98)	0,94	(0,77 - 1,13)
10,4 - 12,8	0,86	(0,68 - 1,10)	0,69	(0,57 - 0,85)	0,89	(0,74 - 1,08)
12,9 - 15,9	0,67	(0,53 - 0,85)	0,49	(0,40 - 0,60)	0,73	(0,60 - 0,88)
16,0 - 22,2	0,60	(0,47 - 0,76)	0,44	(0,36 - 0,53)	0,70	(0,58 - 0,85)

- Korkean työttömyysasteen alueilla asuneiden lamatyöttömien myöhempi työmarkkinamenestys on muita heikompi, vaikka kaikki yksilölliset, työmarkkinamenestykseen vaikuttavat seikat vakioidaan (Kauppinen ym. 2009).
- Tämä aluevaikutus ilmenee kun työttömyysaste ylittää 13 prosentin rajan. Sen mukaan mitä tiedämme, kunnallisessa vuokra-asumisessa (myös Helsingissä) työttömyysaste on pysyvästi tätä korkeampi (Lankinen 2005).

- Ison edustavan kyselytutkimuksen (Syreeni, N=10 000) mukaan vaikutusyhteys kulkee ainakin raskaan juomisen, tupakanpolton ja huonon terveystyytymisen kautta (Kunnas 2011).

- Tulkinta: korkean työttömyyden alueilla työttömät hakeutuvat toistensa seuraan; tästä syntyy ns. kadunkulmien yhteisöjä (White 1942); nämä vaikuttavat haitallisesti sekä huono-osaisten terveyteen että heidän myöhempään työmarkkinamenestykseensä.
- Tästä syntyy huono-osaisuutta, joka on aiempaa syvempää ja vaikeammin hoidettavissa. Rakenteellisen työttömyyden käsitteellä on perinteisesti viitattu tällaiseen.

- Tiivistäen: huono-osaisuuden alueellinen kasautuminen paikallisiksi yhteisöllisiksi muodoiksi rakentaa alustan rakenteelliselle työttömyydelle kustannuksineen.

Lopuksi

- Miltä vuokrasopimusten määräaikaistaminen ja tulorajat näyttäivät näiden tulosten näkökulmasta?
- Varaus: toistaiseksi kenttä tunnetaan huonosti. On vaikea tutkimustietojen valossa punnita erilaisten seikkojen erilaisia painoja ja tehdä kattavia arvioita.
- Olemme parhaillaan rakentamassa tutkimushanketta (Strategisten tutkimusvarojen haku/Suomen Akatemia), jossa ensimmäistä kertaa yritettäisiin arvioida sekä sekoittamispolitiikan kustannuksia että sen erilaisia hyvinvointivaikutuksia.

- Toistaiseksi kertyneen näytön mukaan huonosuorituksen alueellinen kasautuminen on kasvualusta rakenteelliselle työttömyydelle.
- Kaikki sellaiset säästötoimet, jotka eivät ota tästä koituneita lisäkustannuksia lukuun, ovat puutteellisesti ja harhaanjohtavasti laadittuja.

- Nykyisen näytön pohjalta olisin hyvin varovainen ryhtymään tällaisiin toimiin: emme juuri nyt tarvitse sellaisia erityisiä toimia, jotka kasvattavat rakenteellista työttömyyttä.